

І. В. Пивовар,
кандидат юридичних наук

Ю. І. Пивовар,
кандидат юридичних наук, професор

ІНДЕКСАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПРИ НАРАХУВАННІ ПЕНСІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Національний авіаційний університет
проспект Космонавта Комарова, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: pivovaryi@nau.edu.ua

Мета: сформулювати алгоритм аргументів, що базуються на чинному законодавстві, за допомогою якого характеризується місце індексації в структурі грошового забезпечення військовослужбовців у процесі нарахування пенсії. **Методи дослідження:** юридичного аналізу положень законодавства, емпіричні методи дослідження судової практики, пізнавально-аналітичний, а також методи систематизації та узагальнень. **Результати:** запропоновано нормативний підхід обґрунтування підстави реалізації права громадян (пенсіонерів-військовослужбовців) на включення індексації до бази грошового забезпечення при нарахуванні пенсії. **Обговорення:** відстоюється позиція, що мета та правова природа індексації дозволяє визнати її компенсацією, яка має бути врахована для обчислення пенсії військовослужбовцям; при нарахуванні пенсії військовослужбовцям, окрім спеціального законодавства, необхідно також субсидіарно застосовувати положення загального пенсійного законодавства щодо нарахування пенсії з сум індексації, які не знайшли відповідного закріплення в спеціальних нормах.

Ключові слова: публічний спір; грошове забезпечення; індексація; пенсійне забезпечення; військовослужбовці.

Постановка проблеми та її актуальність. Незадовільний стан сучасного соціального забезпечення пенсіонерів в Україні, що супроводжується, з одного боку, періодичним «умовним» підвищенням пенсій та, з іншого – стабільним зростанням споживчих цін на товари й послуги, спонукає дану верству населення до численних звернень в органи Пенсійного фонду України, відділи соціальної допомоги з клопотаннями про здійснення перерахунків розміру пенсій, а також до судів у пошуку соціальної справедливості.

Однією з категорій таких пенсіонерів є особи, звільнені з військової служби на пенсію. Актуальною проблемою сучасного правозастосування для таких осіб залишається правильність обрахунку розміру пенсій, а саме вра-

хування в цьому процесі усіх складових грошового забезпечення, отриманого перед звільненням на пенсію. В юридичній практиці має місце чимало спорів, в яких військовослужбовці-пенсіонери звертаються до пенсійних органів з клопотанням перерахувати їх пенсії, включивши до відповідної бази, зокрема виплачувану під час проходження служби індексацію грошового забезпечення. Однак масовість подальших звернень таких громадян до судових органів свідчить про відмову пенсійних органів у задоволенні таких клопотань. Натомість, численні матеріали судової практики вказують, що суди у вирішенні спорів між військовослужбовцями-пенсіонерами й пенсійними органами щодо перерахунку розміру пенсій з включенням індексаційних виплат до бази нарахування пенсій не мають єдиного підходу.

Так, наприклад, Одеський апеляційний адміністративний суд своїм рішенням від 18 січня 2017 р. у справі № 522/11262/16-а відмовив у задоволенні адміністративного позову військовослужбовцю-пенсіонеру, який у червні 2016 року звернувся до суду з адміністративним позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Одеській області про визнання протиправними дій відповідача щодо невчинення дій з подальшого підвищення йому пенсії шляхом здійснення її перерахунку з 19 травня 2016 р., в тому числі донарахованих сум за минулий час, із включенням до складу (розміру) грошового забезпечення, з якого призначається (обчислюється) пенсія, індексації грошового забезпечення у загальному розмірі 2197,76 грн.; Вінницький апеляційний адміністративний суд рішенням від 31 травня 2017 р. у справі № 127/968/17 відмовив громадянину в позові до ГУ ПФУ у Вінницькій області щодо необхідності проведення перерахунку пенсії за вислугу років, із урахуванням грошової допомоги на оздоровлення, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань, індексації та грошової допомоги при звільненні. Типовою для вказаних та багатьох інших судів підставою для винесення «відмовного» рішення стала позиція, що індексація грошового забезпечення не відносяться до щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення). Аналогічної позиції дотримувалася й Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду, який у постановках у постановках від 6 та 13 березня 2019 р. у справах № 522/11262/16-а (провадження № К/9901/18884/18, К/9901/18886/18) та № 522/7855/17 (провадження № К/9901/5388/17, № К/9901/5385/17) не віднайшов правових підстав для включення до складу грошового забезпечення, з якого обчислюється пенсія, отриманої військовослужбовцем, індексації грошового забезпечення. Водночас, наразі в судовій практиці є й відмінне від зазначених вище рішення Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (постанова від 03 квітня 2019 р. в справі № 638/9697/17, адміністративне провадження № К/9901/30616/18), яким визнано, що індек-

сація грошового забезпечення має бути врахована у складі грошового забезпечення військовослужбовців для розрахунку пенсії, зокрема за вислугу років.

Проведений попередній аналіз у загальному вигляді вказує, що в умовах нестабільного пенсійного законодавства, залишається актуальним питання вироблення науково-обґрунтованої концепції, здатної слугувати орієнтиром для здійснення нормативно-правового аналізу подальших законодавчих змін з метою законного правозастосування, зокрема при забезпеченні пенсійних прав осіб, звільнених з військової служби, як складової конституційного права на соціальний захист.

З урахуванням викладеного, **метою** статті є формулювання теоретико-правового алгоритму аргументів нормативно-правового характеру, за допомогою якого встановлюється обґрунтованість включення виплат індексації грошового забезпечення до складу грошового забезпечення, з якого обчислюється пенсія, отриманої військовослужбовцем.

Виклад основного матеріалу. Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей в Україні визначені Законом України від 20 грудня 1991 р. № 2011-ХІІ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-ХІІ) [14]. Із загальних норм вказаного акту гарантується, що військовослужбовцям у зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана із захистом Вітчизни, надаються визначені законом пільги, гарантії та компенсації. Так, частиною 1 статті 1-2 Закону № 2011-ХІІ передбачено, що військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановлених цим та іншими законами. В свою чергу, частина 1 статті 1-1 даного Закону визначає, що законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей базується на Конституції України і складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів, що вказує на комплексну правову природу такого захисту.

Одним із елементів соціального захисту вказаної категорії осіб є їх грошове забезпечення, яке, відповідно до частини 2 статті 3 Закону № 2011-ХІІ, підлягає індексації відповідно до закону [14].

Маємо зазначити, що спеціальний нормативний акт, що регламентує інститут індексації доходів громадян, а саме Закон України від 03.07.1991 р. № 1282-ХІІ «Про індексацію грошових доходів населення» (далі – Закон № 1282-ХІІ), визначає правові, економічні та організаційні основи підтримання купівельної спроможності населення України в умовах зростання цін з метою дотримання встановлених Конституцією України гарантій щодо забезпечення достатнього життєвого рівня населення України.

Частиною 1 статті 1 Закону № 1282-ХІІ встановлено, що індексацією грошових доходів населення є – встановлений законами та іншими нормативно-правовими актами України механізм підвищення грошових доходів населення, що дає можливість частково або повністю відшкодувати подорожчання споживчих товарів і послуг [11]. Відмітно, що статтею 2 даного Закону регламентовано, що індексації підлягають грошові доходи громадян, одержані ними в гривнях на території України і які не мають разового характеру, зокрема, оплата праці (грошове забезпечення). При цьому законом визначено так звану «базу» грошових доходів, на яку підлягає нарахуванню індексація – грошові доходи населення у межах прожиткового мінімуму, встановленого для відповідних соціальних і демографічних груп населення у відповідний фінансовий (бюджетний) рік.

Економічною підставою для проведення індексації грошових доходів населення, згідно зі статтями 4, 6 Закону № 1282-ХІІ є факт, коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації, який установлюється в розмірі 103 відсотка [11]. Також ознаками, що характеризують індексацію доходів громадян, є місце отримання відповідних доходів, а також джерела їх фінансування (частина 1 статті 9 Закону № 1282-ХІІ).

Слід відмітити, що особливості реалізації законодавчого акту про індексацію грошових доходів населення визначаються урядовим актом. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 р. № 1078 затверджений Порядок проведення індексації грошових доходів населення (далі – Порядок № 1078).

Відповідно до пункту 2 Порядку № 1078 індексації підлягають грошові доходи громадян, одержані в гривнях на території України, які не мають разового характеру, зокрема, грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, посадових осіб митної служби. Отже, вказаний Порядок поширюється й на індексацію доходів громадян особливої категорії – військовослужбовців [9].

Слід звернути увагу, що за змістом пункту 4 Порядку № 1078 індексації підлягають грошові доходи населення у межах прожиткового мінімуму, встановленого для відповідних соціальних і демографічних груп населення. У межах прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, індексуються оплата праці (грошове забезпечення), розмір аліментів, визначений судом у твердій грошовій сумі, допомога по безробіттю та матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного, що надаються залежно від страхового стажу у відсотках середньої заробітної плати, стипендії. Пунктом 5 Порядку № 1078 визначено, що у разі підвищення тарифних ставок (окладів), пенсій або щомісячного довічного грошового утримання, значення індексу споживчих цін у місяці, в якому відбувається підвищення, приймається за 1 або 100 відсотків. Обчислення індексу споживчих цін для проведення подальшої індексації здійснюється з місяця, наступного за місяцем підвищення зазначених грошових доходів населення.

При встановленні виду *джерел фінансування індексації* пенсій військовослужбовців слід відмітити, що відповідно до пункту 6 Порядку № 1078, виплата сум індексації грошових доходів здійснюється за рахунок джерел, з яких провадяться відповідні грошові виплати населенню, а саме: підприємства, установи та організації, що фінансуються чи дотуються з державного бюджету, підвищують розміри оплати праці (грошового

забезпечення) у зв'язку з індексацією за рахунок власних коштів і коштів державного бюджету [9].

Обов'язковий характер індексації визначається передовсім статтею 18 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 р. № 2017-III (далі – Закон № 2017-III), в якій зазначається, що законами України з метою надання соціальної підтримки населенню України в цілому та окремим категоріям громадян встановлюються державні гарантії, зокрема, щодо індексації доходів населення з метою підтримання достатнього життєвого рівня громадян та купівельної спроможності їх грошових доходів в умовах зростання цін. Частиною 2 статті 19 цього ж Закону закріплено, що державні соціальні гарантії є обов'язковими для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності [7].

Конституційний Суд у рішенні 09.07.2007 року № 6-рп/2007 у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 29, 36, частини другої статті 56, частини другої статті 62, частини першої статті 66, пунктів 7, 9, 12, 13, 14, 23, 29, 30, 39, 41, 43, 44, 45, 46 статті 71, статей 98, 101, 103, 111 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про соціальні гарантії громадян) зазначив, що утверджуючи і забезпечуючи права і свободи громадян, держава окремими законами України встановила певні соціальні пільги, компенсації і гарантії, що є складовою конституційного права на соціальний захист і юридичними засобами здійснення цього права, а тому відповідно до частини 2 статті 6, частини другої статті 19, частини 1 статті 68 Конституції України вони є *загальнообов'язковими*, однаковою мірою мають додержуватися органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими особами. Невиконання державою своїх соціальних зобов'язань щодо окремих осіб ставить громадян у нерівні умови, підриває принцип довіри особи до держави, що закономірно призводить до порушення

принципів соціальної, правової держави (п. 3.2 мотивувальної частини).

Таким чином, індексація грошового забезпечення є однією із основних державних гарантій щодо оплати праці, в тому числі грошового забезпечення. Відповідно до вимог чинного законодавства України, проведення індексації у зв'язку зі зростанням споживчих цін (інфляцією) є обов'язковою для всіх юридичних осіб-роботодавців, незалежно від форми власності та виду юридичної особи.

Як слідує із законодавчих приписів, держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів (частина 1 статті 9 Закону № 2011-XII). Якщо дана норма вказує на соціальні гарантії «діючих» військовослужбовців, то для військовослужбовців, звільнених з військової служби з правом на пенсію, у даному законодавчому акті має місце бланкетна норма (частина 1 статті 15 Закону № 2011-XII), яка регламентує, що пенсійне забезпечення таких осіб провадиться відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Аналіз змісту Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 р. № 2262-XII (далі – Закон № 2262-XII) вказує, що однією з умов пенсійного забезпечення військовослужбовців є визначення видів (структури) грошового забезпечення, які враховуються при обчисленні пенсій.

Узагальнений вигляд складових грошового забезпечення, які враховуються при обчисленні пенсій, регламентований частиною 3 статті 43 Закону № 2262-XII, згідно з якою визначено, що пенсії особам офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, та членам їх сімей обчислюються з розміру грошового забезпечення, враховуючи відповідні оклади за посадою, військовим (спеціальним) званням, процентну надбавку за вислугу років, щомісячні додаткові види грошового забезпечен-

ня (надбавки, доплати, підвищення) та премії в розмірах, установлених законодавством, з якого було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 01 січня 2011 року – страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Аналогічна норма щодо обчислення пенсії передбачена частиною 3 статтею 43 Закону № 2262-ХІІ щодо осіб з числа резервістів, які мають право на пенсію за цим Законом, та членам їх сімей.

Втім постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їх сімей» від 17.07.1992 р. № 393 лише деталізує види грошового забезпечення, із яких обчислюється пенсія.

При уточненні окремих видів грошових виплат військовослужбовцям, в контексті можливості включення їх до бази пенсійного обчислення, показовою в лютому поточного року стала правова позиція, викладена в постанові Великої Палати Верховного Суду від 06.02.2019 р. у справі № 522/2738/17, згідно з якою вбачається, що грошова допомога на оздоровлення та матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань, з яких сплачено страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, не відносяться до складу грошового забезпечення військовослужбовців, з розміру якого обчислюється пенсія; факт сплати єдиного внеску не є безумовною підставою для включення виплати, з якої цей внесок утримано, до грошового забезпечення, з розміру якого обчислюється пенсія [2].

Отже, наведеними нормативними актами та правовою позицією Великої Палати Верховного Суду регламентовано види грошового забезпечення, під якими розуміються його складові, з яких здійснюється обчислення пенсії військовослужбовців, осіб рядового і началь-

ницького складу. *Суми індексації грошового забезпечення не віднесено до жодного з виду (складових) грошового забезпечення військовослужбовців.*

Водночас слід враховувати, що частиною 1 статті 1-1 Закону № 2262-ХІІ передбачено, що законодавство про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, базується на Конституції України, і складається з цього Закону, Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та інших нормативно-правових актів України, прийнятих відповідно до цих законів.

Стаття 41 Закону № 1058-IV, визначає виплати (доходи), що враховуються в заробітну плату (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії. Так, зокрема до такого доходу (заробітної плати) законодавцем враховуються:

а) суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою після набрання чинності цим Законом, з яких згідно з цим Законом були фактично нараховані (обчислені) та сплачені страхові внески в межах встановленої законодавством максимальної величини заробітної плати (доходу), з якої сплачуються страхові внески, а після набрання чинності Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» - максимальної величини бази нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, визначеної відповідно до закону;

б) суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою до набрання чинності цим Законом, у межах сум, на які відповідно до законодавства, що діяло раніше, нараховувалися внески на державне соціальне страхування або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, а за періоди до запровадження обмеження максимального розміру заробітної плати (доходу), з якої сплачувалися зазначені внески (збір), - у межах сум, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, включалися до заробітної плати, з якої обчислювалася пенсія відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» і не перевищують 5,6 розміру середньої заробітної плати в Україні на день отримання зазначених сум.

в) суми заробітної плати (доходу), визначені виходячи із здійсненої застрахованою особою доплати, передбаченої частиною 3 статті 24 цього Закону.

Розглядаючи фінансово-правове трактування місця індексації в грошовому забезпеченні військовослужбовців, зазначимо, що відповідно до п. 1 частини першої ст. 4 Закону України від 08.07.2010 р. № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі - Закон № 2464), платниками єдиного внеску є, зокрема роботодавці. Згідно з абзацем 2 пунктом 1 частини 1 статті 7 Закону № 2464, роботодавці нараховують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок), зокрема на суму грошового забезпечення кожної застрахованої особи, оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, що здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги по тимчасовій непрацездатності, допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами; допомоги, надбавки або компенсації відповідно до законодавства [10].

Як відомо, згідно з частиною четвертої статті 41 Конституції України, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним [5]. Право власності аналогічно захищене також статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [6].

Європейський Суд з прав людини, здійснюючи прецедентне тлумачення статті 1 Першого Протоколу до Конвенції, сформулював правову позицію про те, що право власності може бути «існуючим майном» або «виправданими очікуваннями» щодо отримання можливості ефективного використання права власності чи «законними сподіваннями» отримання права власності (пункти 21, 24 рішення у справі «Федоренко проти України» (№ 25921/02)). У межах вироблених Європейським Судом з прав людини підходів до тлумачення поняття «майно», а саме в контексті статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, це поняття охоп-

лює як «наявне майно», так і активи, включаючи право вимоги, що дає підстави стверджувати зацікавленим громадянам про наявність у них принаймні законних очікувань стосовно ефективного здійснення свого «права власності» (пункт 74 рішення Європейського Суду з прав людини у справі Фон Мальтцан та інші проти Німеччини) [1]. З висновку суду слідує, що певні законні очікування зацікавлених осіб (заявників) підлягають правовому захисту, та формується позиція для інтерпретації вимоги як такої, що вона може вважатися «активом»: вона повинна мати обґрунтовану законну підставу, якою, зокрема є чинна норма закону, тобто встановлена законом норма щодо виплат (пенсійних, заробітної плати, винагороди, допомоги) на момент дії цієї норми є «активом», на який може розраховувати громадянин як на свою власність (Maltzan (Freiherr Von) and others v. Germany № 71916/01, № 71917/01 та № 10260/02) [1].

З огляду на зазначене, право вимоги на включення сум індексації, з яких було нараховано та сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, при обчисленні пенсії військовослужбовцю, підпадає під дію статті 1 Першого протоколу до Конвенції «Захист прав власності», його можна вважати «власністю» («майном») у значенні цього положення. Тому очікування щодо включення таких сум слід визнавати обґрунтованими, оскільки передбачені законами України.

Висновки. Таким чином, мета та правова природа індексації дозволяє віднести її до компенсаційних інститутів – компенсацією, й відповідно, доходом, на який абзацем 2 пунктом 1 частини 1 статті 7 Закону № 2464 нараховується і сплачується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Відповідно, це дає підстави рекомендувати правозастосовним суб'єктам в адміністративних провадженнях застосувати положення статті 41 Закону № 1058-IV й визнавати, що дана виплата має бути врахована для обчислення пенсії військовослужбовцям.

У юридичних конфліктах при розбіжності між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом, згідно із загальним правилом, перевага надається спеціальному. При цьому можливе субсидіарне застосування загальних норм, тобто

в тих випадках, коли спірні правовідносини не врегульовані нормами спеціального законодавства або врегульовані не повністю. Незважаючи на наявність спеціального законодавства, зокрема Закону № 2262-ХІІ та відповідних підзаконних нормативних актів, якими врегульовуються відносини щодо нарахування пенсій військовослужбовцям із сум грошового забезпечення загалом, водночас для правовідносин, що виникають при нарахуванні пенсії військовослужбовцям із сум індексації, спеціальні норми такого законодавства відсутні.

Викладене дає підстави підсумувати, що при нарахуванні пенсії військовослужбовцям, окрім спеціального законодавства, необхідно також субсидіарно застосовувати положення загального пенсійного законодавства щодо нарахування пенсії із сум індексації, які не знайшли відповідного закріплення в спеціальних нормах, зокрема Законів № 2017-ІІІ, № 1282-ХІІ, № 1058-ІV, № 2464-VI та Порядку № 1078. Субсидіарне застосування зазначених норм права забезпечує дотримання пенсійних прав осіб, звільнених з військової служби, уникаючи дискримінації порівняно з обсягом пенсійних прав інших осіб, які таку службу не проходили.

Література

1. European Court of Human Rights. Maltzan (Freiherr Von) and others v. Germany № 71916/01, № 71917/01 та № 10260/02), dated February 2, 2002. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-2486&filename=001-72486.pdf&TID=ihgdqbxnfi>
2. Велика Палата Верховного Суду. Постанова від 6 лют. 2019 р. у справі № 522/2738/17. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS190079.html
3. Європейський Суд з прав людини. Рішення у справі «Федоренко проти України» (заява № 25921/02) від 1 черв. 2006 р. *Офіційний вісник України*. 11 жовт. 2006 р. № 39. Ст. 121.
4. Конституційний Суд. Рішення від 9 лип. 2007 р. № 6-рп/2007 у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України

щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 29, 36, частини другої статті 56, частини другої статті 62, частини першої статті 66, пунктів 7, 9, 12, 13, 14, 23, 29, 30, 39, 41, 43, 44, 45, 46 статті 71, статей 98, 101, 103, 111 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» (справа про соціальні гарантії громадян). *Офіційний вісник України*. 27 лип. 2007 р. № 52. Ст. 138.

<https://doi.org/10.33498/louu-2019-04-196>

5. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р., № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141, із змінами, згідно із Законом України від 7 лют. 2019 р. № 2680-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>. <https://doi.org/10.33498/louu-2018-03-218>

6. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи. Протокол від 20 берез. 1952 р. Ратифіковано Законом України від 17 лип. 1997 р. № 475/97-ВР «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції». *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 40. Ст. 263.

<https://doi.org/10.33498/louu-2018-02-170>

7. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовт. 2000 р. № 2017-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 48. Ст. 409.

8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 лип. 2003 р., № 1058-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 49-51. Ст. 376.

9. Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення: постанова Кабінету Міністрів України від 17 лип. 2003 р. № 1078. *Офіційний вісник України*. 1 серп. 2003 р. № 29. Ст. 137. <https://doi.org/10.15407/scin8.05.005>

10. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 лип. 2010 р. № 2464-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 2-3. Ст. 11.

11. Про індексацію грошових доходів населення: Закон України від 3 лип. 1991 р. № 1282-

XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 42. Ст. 551.

12. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9 квіт. 1992 р. № 2262-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 29. Ст. 399.

13. Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їх сімей: постанова Кабінету Міністрів України від 17 лип. 1992 р. № 393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-%D0%BF/print>.
<https://doi.org/10.26766/pmgrp.v3i4.139>

14. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 груд. 1991 р. № 2011-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190.
<https://doi.org/10.15804/ppusn.2016.02.08>

15. Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 7 лист. 2007 р. № 1294. [Втратила чинність від 1 берез. 2018 р., підстава – 704-2017-п]. <https://doi.org/10.33498/louu-2018-02-185>

References

1. European Court of Human Rights. Maltzan (Freiherr Von) and others v. Germany № 71916/01, № 71917/01 та № 10260/02), dated February 2, 2002. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-2486&filename=001-72486.pdf&TID=ihgdqbxnfi>

2. Velyka Palata Verhovnogo Sudu. Postanova vid 6 ljut. 2019 r. u spravi № 522/2738/17. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS190079.html

3. Jevropejs'kyj Sud z prav ljudyiny. Rishennja u spravi «Fedorenko proty Ukrainy» (zajava № 25921/02) vid 1 cherv. 2006 r. *Oficijnyj visnyk Ukrainy*. 11 zhovt. 2006 r. № 39. Ст. 121.

4. Konstytucijnyj Sud. Rishennja vid 9 lyp. 2007 r. № 6-рп/2007 u spravi za konstytucijnym

podannjam 46 narodnyh deputativ Ukrainy shhodo vidpovidnosti Konstytucii Ukrainy (konstytucijnosti) polozhen' statej 29, 36, chastyny drugoi' statti 56, chastyny drugoi' statti 62, chastyny pershoi' statti 66, punktiv 7, 9, 12, 13, 14, 23, 29, 30, 39, 41, 43, 44, 45, 46 statti 71, statej 98, 101, 103, 111 Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyj bjudzhet Ukrainy na 2007 rik» (sprava pro social'ni garantii' gromadjan). *Oficijnyj visnyk Ukrainy*. 27 lyp. 2007 r. № 52. Ст. 138.

5. Konstytucija Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 cherv. 1996 r., № 254k/96-VR. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 1996. № 30. Ст. 141, iz zminamy, zgidno iz Zakonom Ukrainy vid 7 ljut. 2019 r. № 2680-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

6. Pershyj protokol do Konvencii' pro zahyst prav ljudyiny i osnovopolozhnyh svobod: Rada Jevropy. Protokol vid 20 berez. 1952 r. Ratyfikovano Zakonom Ukrainy vid 17 lyp. 1997 r. № 475/97-VR «Pro ratyfikaciju Konvencii' pro zahyst prav ljudyiny i osnovopolozhnyh svobod 1950 roku, Pershogo protokolu ta protokoliv № 2, 4, 7 ta 11 do Konvencii'». *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 1997. № 40. Ст. 263.

7. Pro derzhavni social'ni standarty ta derzhavni social'ni garantii': Zakon Ukrainy vid 5 zhovt. 2000 r. № 2017-III. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 2000. № 48. Ст. 409.

8. Pro zagal'noobov'jazkove derzhavne pensijne strahuvannja: Zakon Ukrainy vid 9 lyp. 2003 r., № 1058-IV. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 2003. №№ 49-51. Ст. 376.

9. Pro zatverdzhennja Porjadku provedennja indeksacii' groshovyh dohodiv naselennja: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 lyp. 2003 r. № 1078. *Oficijnyj visnyk Ukrainy*. 1 serp. 2003 r. № 29. Ст. 137.

10. Pro zbir ta oblik jedynogo vnesku na zagal'noobov'jazkove derzhavne social'ne strahuvannja: Zakon Ukrainy vid 8 lyp. 2010 r. № 2464-VI. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 2011. № 2-3. Ст. 11.

11. Pro indeksaciju groshovyh dohodiv naselennja: Zakon Ukrainy vid 3 lyp. 1991 r. № 1282-XII. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 1991. № 42. Ст. 551.

12. Pro pensijne zabezpechennja osib, zvil'nenykh z vijs'kovoiv' sluzhby, ta dejakykh inshykh osib: Zakon

Ukrai'ny vid 9 kvit. 1992 r. № 2262-XII. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny*. 1992. № 29. St. 399.

13. Pro porjadok obchyslennja vyslugy rokiv, pryznachennja ta vyplaty pensij i groshovoi' dopomogy osobam officers'kogo skladu, praporshhykam, nichmanam, vijs'kovosluzhbovcjam nadstrokovoi' sluzhby ta vijs'kovoï' sluzhby za kontraktom, osobam nachal'nyč'kogo i rjadovogo skladu organiv vnutrishnih sprav ta chlenam i'h simej: postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 17 lyp. 1992 r. № 393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-%D0%BF/print>

14. Pro social'nyj i pravovyj zahyst vijs'kovosluzhbovciv ta chleniv i'h simej: Zakon Ukrai'ny vid 20 grud. 1991 r. № 2011-XII. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny*. 1992. № 15. St. 190.

15. Pro uporjadkuvannja struktury ta umov groshovogo zabezpečennja vijs'kovosluzhbovciv, osib rjadovogo i nachal'nyč'kogo skladu ta dejakyh inshyh osib: postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 7 lyst. 2007 r. № 1294. [Vtratyla chynnist' vid 1 berez. 2018 r., pidstava – 704-2017-p].

I. Pyvovar, Yu. Pyvovar

INDEXATION AS A COMPONENT OF MONETARY CONTENT FOR MILITARY SERVICES IN PENSION: REGULATORY LEGAL ANALYSIS

National Aviation University
Kosmonavta Komarova Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: pyvovaryi@nau.edu.ua

Purpose: to formulate an algorithm of arguments based on current legislation that characterizes the place of indexation in the structure of monetary content for military services in the process of pension calculating. **Research methods:** legal analysis of legal provisions, empirical methods of research of jurisprudence, cognitive-analytical, as well as methods of systematization and generalizations. **Results:** proposes a normative approach to substantiate the basis for the exercise of the right of citizens (pensioners-servicemen) to include indexation in the base of cash provision in the calculation of pensions. **Discussion:** based on the analysis of the legislation, the authors concluded that indexation belongs to compensation institutions - is a compensation and, accordingly, income, to which paragraph 2, item 1, part 1 of Article 7 of Law No. 2464 accrues and pays the only contribution to compulsory state social insurance. The authors recommend that the authorities in the administrative proceedings apply the provisions of Article 41 of Law No. 1058-IV and recognize that this payment must be taken into account for the calculation of the pension to military personnel. In order to resolve legal conflicts, where there are differences between a general and a special legal act, according to the general rule, special attention is given. However, subsidiary application of general rules is possible, that is, in cases where the disputed legal relations are not regulated by the rules of special legislation or are not fully regulated. Despite the existence of special legislation, in particular Law No. 2262-XII and the relevant by-laws regulating relations for calculating pensions of servicemen from the sums of money in general, at the same time for legal relations arising from calculating the pension of military servicemen on the basis of statutory servicemen. When calculating a pension for servicemen in addition to special legislation, it is also necessary to apply subsidiarily the provisions of the general pension legislation for the calculation of a pension from indexation amounts that have not been adequately enshrined in special rules. Subsidiary application of these norms of law ensures that the pension rights of persons dismissed from military service are respected, avoiding discrimination in relation to the pension rights of other persons who did not receive such service.

Keywords: public disputes; indexation; monetary content; military services; pension.